

МОРЕПЛАВАТЕЛЬ И ПЕРВОПРОХОДЕЦ
КОМАНДОР
ВИТУС БЕРИНГ

Vitus Bering — en glemt polarforsker?

Når det gjelder polarforskning kan det refereres til en lang rekke navn kjent i vide kretser, som for eksempel våre egne store: Amundsen, Nansen og Sverdrup. — I Norden for øvrig har vi den finsk-svenske Norden-skiöld, danskene Knud Rasmussen og Ejnar Mikkelsen og Vilhjalmur Stefansson, som er halvt islending og halvt amerikaner. Peary og Byrd derimot var ekte amerikanere.

Men én blir ofte glemt, og som kanskje rangerer som den største av dem alle. I hvert fall når det gjelder å lede store ekspedisjoner under de mest ekstreme forhold, og oppnå helt epokegjørende resultater.

Thorleif Sæther

Hva årsaken egentlig er til dette skal være usagt, det er bare litt merkelig. La oss også huske at vedkommende forsker eller oppdagelsesreisende har fått et helt hav på to og en kvart million kvadratkilometer og et veldig strede mellom to kontinenter oppkalt etter seg. Tross dette er han helt glemt likevel! — Mannen er Vitus Bering, — og som altså har fått selveste Beringstredet som sitt mest markerte minne!

Vitus Bering var født i Horsens i Danmark sommeren 1681, som sønn av hospitalforstander og kirkeverge Jonas Svendsen og Anna Pedersdatter Bering. — Det var slett ingen rikdom i dette hjemmet han kom fra, denne oppvakte gutten Vitus, eller Veit, som han også er blitt kalt i Danmark. hans egen utferdstrang og fattigdommen tvang ham til å dra til sjøs som bare guttungen.

Han kom på langfart, og utviklet seg raskt til en modig og dyktig sjømann. han ble med på flere reiser til Amerika og India. Da han så om noen år kom tilbake til Europa, tok han opphold i Amsterdam, som var Europas kanskje viktigste sentrum den gangen. Og der skjedde noe interessant, han ble nemlig der hvervet av nordmannen med det fremmede navn Cornelius Cruys, til å tre i russisk tjeneste.

Vitus var da 22 år gammel. Cruys hadde fattet en spesiell interesse for denne unge danske sjømannen, som han mente hadde betingelse for å gjøre karriere, slik som Cruys selv hadde gjort. Cruys var Stavangergutt, og svang seg som kanskje endel vet, opp til å bli en av tidens store admiraler! Bering ble underløytnant i den nyopprettede russiske marine, hvor han utmerket seg med sin dyktighet og raske avansering i gradene!

I krigen mot Sverige deltok han som skipssjef, og da krigen sluttet i 1721 var han blitt marinekaptein på flåten ved Kronstadt. Etter fredsslutningen var det at Peter den store snarest mulig ville ha bragt på det rene om det virkelig fantes et strede mellom Asia og Amerika, og han ville ellers åpne det veldige Øst-Sibir for russisk handel. Og man skal heller ikke se bort fra, at den samme fremmelige Peter drømte aldri så lite om å skaffe seg innpass til de rike européiske koloniene i Amerika fra den kanten!

Og det var altså Vitus Bering som dette oppdraget falt på. Peter den store anså Bering for å være den rette mannen å satse på, modig og dyktig som han var! Og det kunne saktens trenges både mot og godt omløp i skolten på den som skulle være leder for en slik ekspedisjon. Alle-rede før han kom til sitt egentlige utgangspunkt ved jordens yttergrense, og kunne begynne sjøreisen langs en kyst i et farvann som aldri før noe skip hadde våget seg ut i, måtte han tilbakelegge en vei uendelig lang over land med store mannskapsstyrker og enorme mengder av utstyr.

Et slikt spennende oppdrag var egentlig som skreddersydd for en type som Vitus Bering: Han satte sin ære i å gjennomføre denne veldige ekspedisjonen. Han gjorde grundige forberedelser og plukket ut de beste menn han kunne finne. Og tidlig på vinteren i 1725 startet han fra St. Petersburg, som det het den gangen. Det gjaldt å nytte vinterføret så meget som mulig, da det ikke fantes veier som var farbare om sommeren.

Reisen gikk gjennom noen av verdens kaldeste strøk,

over fjell, uendelige myr- og tundravidder, over endeløse stepper, gjennom urskoger hvor de måtte hogge seg vei. De store elvene som var tilfrosset med et solid isdekke, lettet transporten meget. Men hvor det var fossefall eller sterke, stride strømmer med åpent vann, fikk de et enormt slit med å forsere frem utstyret og materiellet. Endelig var de i Jakutsk, og der ble ekspedisjonen delt i to grupper.

Bering hadde sikret seg en danske som leder for den andre gruppen. Det var Morten Spangsberg, og han fikk som oppgave å føre skipsmateriellet frem til Okotsk. Bering selv tok seg av transporten av provianten og det øvrige utstyret. Det ble en hard tørn å komme frem til bestemmelsesstedet, men de klarte det. I Okotsk bygde de galeasen «Fortuna» og en mindre skute til. Ved hjelp av disse kom ekspedisjonen uten uhell frem til Kamtsjatka.

Munningen av Kamtsjatka-elven var bestemt til å være det egentlige utgangspunktet. Der var det tømmer i massevis, og de bygde et nytt og langt større skip som ble kalt «Gabriel». Den 9. juli gikk Bering ombord med 40 mann og proviant nok for et helt år. Først seilte han langs østkysten av Kamtsjatka, hvor han kartla kystlinjen og fant ut at Kamtsjatka var en halvøy som skar ut fra fastlandet Sibir.

Derfra satte han kursen ut i det nåværende Beringshavet, gikk forbi St. Lawrence-øya i stredet mellom Asia og Amerika og passerte Østkap. Den 15. august hadde han nådd helt til 67 grader og 18 nordlig bredde. Og her fant han at nordkysten av Asia stadig bøyde av vestover, og at det ikke fantes noen landforbindelse mellom den gamle og den nye verden. Dermed hadde Vitus Bering med sin ekspedisjon løst sin oppgave med glans. Resultatet var en virkelig respektabel rekord, da det aldri tidligere hadde vært noen som hadde kommet så langt nord.

Bare til de japanske øyene hadde det vært sjøfarere før. Vitus Bering kunne konstatere at det virkelig var en nordostpassasje, — «hvis man ikke blev forhindret af Isen i Norden», som han selv med et forsiktig forbehold har skrevet. Merkelig nok oppdaget han ikke vestkysten av Amerika, enda han seilte to ganger gjennom dette stredet, som fortsatt bærer hans navn. Ekspedisjonen brukte 5 år på å gjennomføre sin store reise. Våren 1730 var Vitus Bering kommet tilbake til St. Petersburg.

Peter den store var død ganske kort tid etter at ekspedisjonen var dratt avgårde. Nå var det keiserinne Anna, en datter av Peter den stores halvbror som regjerte. Hun beordret Vitus Bering til å utforske den flere tusen mil lange kysten mellom Kvitsjøen og Kina, og i 1733 var den ekspedisjonen startklar. Den besto av 600 mann, flere hundre hundespann og over to tusen hester. Det var en videnskapelig storoffensiv Vitus Bering ledet i disse årene. Ekspedisjonene ble sendt i tre retninger, mot Japan, Amerika og Ishavet.

Amerika-ekspedisjonen sto Vitus Bering selv som leder for. Utrustningen fra Sibir skulle by på mange vanskeligheter for ham. Han ble utsatt for sabotasje når det gjaldt kontroll og tilsyn med transport og utrustning. Det hersket en slett arbeidsmoral, og det varte og rakk før ekspedisjonen ble startklar. Det endte med at Bering dro ut med sitt skip «Sct. Peder» med mangelfull utrustning.

I Nord-Sibir er dette minnesmerket reist over Vitus Bering, og graven hans ligger like ved. (Foto: APN.)

Denne turen skulle bli skjebnesvanger. Det var også en nordmann med på denne ekspedisjonen, Andreas Hesselberg, som var styrmann.

På denne turen oppdaget Vitus Bering Aleutene og Alaska. Han kom i land på Kajakjøya ved Eliasberget og kartla en del av Alaskahalvøya og Aleutene. Etterpå ville han forsøke å nå Beringstredet langs kysten av Amerika, men sykdom, storm og mangelfulle forsyninger umuliggjorde hele planen. De drev omkring i flere måneder, og til slutt satte det syke og utmattede mannskapet skipet på grunn på Beringsøya mot hans eget ønske.

Bering ble selv syk, og døde den 8. desember 1741. Skipet ble vrak og alle omkom, så nær som noen få menn som ble berget året etter, takket være Steller som var en av ekspedisjonens beste menn. Han holdt seg frisk og klarte å føre de overlevende inn til Kamtsjatka, den byen Bering hadde grunnlagt.

GJENSIDIGE
forsikring

Sea Truck Shipping A/S

STRANDGT. 5, 4300 SANDNES — NORWAY

BOSCH

ROLF LYCKE A/S

SENTRALBORD: 1984 20 - TELEX 11 257 ROLYC N - TELEGRAM JERNLYCKE

URTEGT. 14 - POSTBOKS 9190 - VATERLAND - OSLO 1

Nosted Kjetting a.s

POSTBOKS 38 - 4501 MANDAL

NORGES STØRSTE PRODUSENT AV KJETTINGER TIL HJULGÅENDE MASKINER

NOACK NOACK - a Scandinavian company in the VARTA-group VARTA

NOACK AS P.O. Box 6626 Sl. Olavs pl., Oslo 1, Norway - Phone 02/20 66 90 - Telex 18118 Cable NOACKFABRIKKEN

JANKOM A/S

Telph.: (061) 227 70

Telex: 76046

Telegr.: Janstaub, Oslo

Drikkevannskjølere, lufttørre og luftfuktere

JOACHIM GRIEG & CO.

SKIPSMEGLERE

BERGEN